

KOHTUOTSUS

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Tallinna Halduskohus
Kohtunik	Ruth Prigoda
Otsuse tegemise aeg ja koht	27. november 2024, Tallinn
Haldusaja number	3-24-816
Haldusasi	Kurzeme planeerimispiirkond kaebus Riigi Tugiteenuste Keskuse 14.11.2023 finantskorrektsiooni otsuse nr 21 (11.1-13/23/1312) ja 15.02.2024 vaideotsuse nr 11.1-13/24/99 tühistamiseks
Menetlusosalised	Kaebaja – Kurzeme planeerimispiirkond, volitatud esindaja Kristina Uuetoa-Tepper Vastustaja – Riigi Tugiteenuste Keskus, volitatud esindaja Katri Oja
Asja läbivaatamise vorm	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

- 1. Rahuldada Kurzeme planeerimispiirkond kaebus ning tühistada Riigi Tugiteenuste Keskuse 14.11.2023 finantskorrektsiooni otsus nr 21 (11.1-13/23/1312) ja 15.02.2024 vaideotsus nr 11.1-13/24/99.**
- 2. Mõista Riigi Tugiteenuste Keskuselt Kurzeme planeerimispiirkonna kasuks välja menetluskulud summas 6050 eurot.**
- 3. Muus osas jäävad menetlusosaliste menetluskulud nende endi kanda.**

Edasikaebamise kord

Otsuse peale võib esitada apellatsioonkaebuse Tallinna Ringkonnakohtule 30 päeva jooksul otsuse avalikult teatavastegemisest arvates, so hiljemalt 27.12.2024. Vastuapellatsioonkaebuse võib esitada 14 päeva jooksul apellatsioonkaebuse kättetoimetamisest arvates või ülejäänud apellatsioonitähaja jooksul, kui see on pikem kui 14 päeva. Nõuded apellatsioonkaebusele ning vastuapellatsioonkaebusele on toodud halduskohtumenetluse seadustiku §-des 182 ja 184.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Rahandusministeerium ja Kurzeme planeerimispiirkond (edaspidi ka *Kurzeme*) sõlmisid 13.10.2017 toetuslepingu projekti Est-Lat „Improvement of sailing infrastructure and yacht harbours network building in Estonia and Latvia“ (edaspidi *projekt*) teostamiseks. Projekti

juhtivpartner on Kurzeme planeerimispiirkond ning üheks projektipartneriks oli aktsiaselts Saarte Liinid (edaspidi *Saarte Liinid* või hankija).

2. Projekti elluviimiseks viis Saarte Liinid läbi järgmised riigihanked¹:

2.1. Ringsu sadama väikelaevasadama laiendamine (viitenumber 199174; edaspidi *Ringsu sadama riigihange*), mille tulemusel sõlmiti 31.08.2018 hankeleping Osaühinguga Kaurits². Tööde maksumus oli käibemaksuta 664 116,70 eurot (sh tellija reserv 5%). Hankelepingu täitmine lõpetati 03.09.2021 ning selle tegelik maksumus oli käibemaksuta 653 243,33 eurot.

2.2. Munalau sadama väikelaevasadama laiendus II (viitenumber 198843; edaspidi *Munalau sadama riigihange*), mille tulemusel sõlmiti 24.08.2018 hankelepingu OÜ-ga BauEst. Tööde maksumus oli käibemaksuta 341 206 eurot (sh tellija reserv 5%). Hankelepingu täitmine lõpetati 19.05.2021 ning selle tegelik maksumus oli käibemaksuta 328 154,24 eurot.

3. Rahandusministeerium auditeeris ajavahemikul 09.03.2022–20.06.2023 muu hulgas ka Ringsu ja Munalau sadamate riigihanked ning tuvastas auditi lõpparuandes JKS-49/2022, et mõlema riigihanke osas oli hankija viidanud standarditele ja suunistele, kuid ei olnud märkinud viidet „või samaväärne“.

4. Rahandusministeeriumi auditi järgselt alustas Riigi Tugiteenuste Keskus (edaspidi ka *RTK*) finantskorrektsiooni tegemisele suunatud menetlust. Menetlus lõppes 14.11.2023 Kurzemele finantskorrektsiooni otsuse nr 21 (11.1-13/23/1312; edaspidi *finantskorrektsiooni otsus*) tegemisega. Finantskorrektsiooni otsusega leiti, et nii Ringsu kui ka Munalau sadama riigihanke kuludest 5% ei ole abikõlblikud ning kokku tuleb Kurzemel tagasi maksta Euroopa Regionaalarengu Fondi toetus summas 37 535,81 eurot. Otsuse põhjendused on kokkuvõetult järgmised:

- Riigihangetes oleks pidanud olema standardite ja suuniste juures samaväärsuse märged ning selle puudumine võis piirata pakkujate ringi;
- Hankija ei saa eeldada, et samaväärsusklausli puudumine ei välista pakkujate võimalust pakkuda oma pakkumuses samaväärseid lahendusi ja juhiseid;
- hankes osalevate isikute ring oleks võinud olla laiem, kui hankija oleks võimaldanud pakkuda samaväärseid lahendusi;
- Majandus- ja taristuministri 17.07.2015 määrus nr 97 „Nõuded ehitusprojektidele“ ja ehitusseadustik ei tee viiteid konkreetsetele standarditele.
- Objektiveid põhjendusi, miks on vaja nõuda ehitustööde alusdokumentides nimetatud erinorme, lisamata märged „või samaväärne“, ei ole esitatud;
- Ei ole oluline, kas tegemist on alla rahvusvahelise piirmäära või üle rahvusvahelise piirmäära jääva hankega, eespool nimetatud standardid ilma märkuseta „või samaväärne“ on mõlemal juhul konkurentsi piiravad.

5. Finantskorrektsiooni otsuse peale esitas Kurzeme planeerimispiirkond 13.12.2023 RTK-le vaide, mis jäeti 15.02.2024 vaideotsusega nr 11.1-13/24/99 (edaspidi *vaideotsus*) rahuldamata.

6. Kurzeme planeerimispiirkond (edaspidi ka *kaebaja*) esitas 18.03.2024 Tallinna Halduskohtule kaebuse Riigi Tugiteenuste Keskuse (edaspidi ka *vastustaja*) finantskorrektsiooni otsuse ja vaideotsuse tühistamiseks.

---

¹ Edaspidi Ringsu sadama ja Munalaisu sadama riigihanked ühiselt riigihanked.

² Kustutatud äriregistrist 07.07.2023 seoses ühinemisega AS Tariston.

MENETLUSOSALISTE SEISUKOHAD

7. Kaebaja seisukoht

7.1. Finantskorrektsiooni otsus on õigusvastane ning viited konkreetsetele standarditele olid põhjendatud. Riigihanked jäid alla rahvusvahelist piirmäära, mistõttu ei tulnud riigihangete läbiviimisel arvestada piiriülese huviga. Sel põhjusel ei saa finantskorrektsiooni tegemisel tugineda ka väitele, et rikkumine piiras rahvusvahelist konkurentsi.

7.2. Riigihangete alusdokumentides märgitud standardid on Eesti ehitusettevõtjate seas üldtuntud. Finantskorrektsiooni otsuses puuduvad jälgitavad põhjused, millest saaks järeldada, et alusdokumentides märgitud standarditel võis olla objektiivselt piirav mõju konkurentstile Eesti ettevõtjate seas. Kohtupraktika järgi puuduvad põhjendamatud takistused hanke avamisel konkurentstile, kui hankel saanuks osaleda vähemalt kaks ettevõtjat. Nii Ringsu kui ka Munalaiu riigihankel osales kolm ettevõtjat.

7.3. Huvitatud ja hoolsal pakkujal ei olnud põhjust jätta pakkumust esitamata ning nõustuda ei saa vastustaja väitega, et samaväärsusklausli puudumine on läbipaistvuse põhimõtte rikkumine ning pakkujad ei saanud arvestada võimalusega esitada pakkumust samaväärsete standardite alusel. Riigihangete seadus (edaspidi *RHS*) § 114 lg 3 sätestab, et kui hankija viitab hankelepingu eseme tehnilises kirjelduses *RHS* § 88 lg-s 2 nimetatud tingimusele, ei lükka ta pakkumust tagasi mittevastavuse tõttu, kui pakkuja tõendab oma pakkumuses hankijale vastuvõetaval viisil mis tahes asjakohaste tõendite abil, et tema pakutud lahendused on tehnilises kirjelduses esitatud nõuetega kooskõlas. Valitseva arvamuse kohaselt on *RHS* § 88 lg 3 tihedalt seotud *RHS* § 114 lg-ga 3. Juhul kui hankija ei ole tehnilises kirjelduses *RHS* § 88 lg-s 2 nimetatud alusele viitamisel lisanud märget „või samaväärne”, on hankijal siiski *RHS* § 114 lg 3 järgi keelatud pakkumus automaatselt tagasi lükata, kui pakutud lahendused on tehnilises kirjelduses esitatud nõuetega kooskõlas. Seega saab pidada rikkumist formaalseks ning tõendamata on finantsmõju.

7.4. Riigihangete alusdokumentide kohaselt peavad tarnitavad tooted ja materjalid olema vähemalt samaväärsed projektis kirjeldatud materjalidega. Seega on vää finantskorrektsiooni otsuses märgitu, mille kohaselt samaväärsuse klausel hõlmab vaid materjale. Seda eksimust mõõnab vastustaja ka vaideotsuses. Riigihangetes osalemisest huvitatud ettevõtja sai arvestada, et pakkuda võib projektdokumentatsioonis viidatud standardites toodud nõuetega määratud toodete ja materjalidega samaväärseid tooteid ja materjale. Seega ei saa toodete ja materjalide standardite osas *RHS* § 88 lg-te 3 ja 7 rikkumist esineda.

7.5. Jättes kõrvale toodete ja materjalide standardid, mille osas samaväärsuse klausel oli välja toodud, siis ei mõjutanud ülejäänud standardid pakkujate ringi või pakkumuste arvu. Ringsu ja Munalaiu riigihangete hankelepingute projektide järgi kohaldatakse ehituse töövõtulepingute üldtingimusi (edaspidi *ETÜ 2013*) ulatuses, milles hankelepingu projekti tingimused ei sätesta teisiti. *ETÜ 2013* punkti 8.1.3 kohaselt on töövõtjal õigus teha muudatusi tellija poolt või korraldusel koostatud ehitusprojektis või muudes lähteandmetes ja ehitises kasutatavates ehitustoodetes (sh viimistlusmaterjalides) üksnes tellija eelneval kirjalikul nõusolekul, arvestades *ETÜ 2013* punktis 3.1.3 sätestatut. Kui tegemist on tehniliselt samaväärsete ehitustoodete, projektilahenduste või seadmetega, siis tellijal ei ole õigust nende kooskõlastamisest keelduda. Samaväärsust peab tõendama töövõtja, esitades selleks vajalikud andmed või dokumendid. *ETÜ 2013* punkt 3.1.3 järgi on töövõtja kohustatud tegema tööd, võttes aluseks tellija esitatud ehitusprojekti ja muud lepingus kirjeldatud nõuded ja tingimused. Töövõtjal on õigus kalduda kõrvale ehitusprojektist tulenevatest nõuetest, mis käsitlevad

tehnilisi parameetreid, üksnes tingimusel, et töövõtja fikseerib kõrvalekaldumised ehitusprojektist ehitustööde päevikus ja teostusjoonistel, ning järgmistel juhtudel: 3.1.3.1. sellega ei muutu ettenähtud lõpptulemus, töö põhimõttelised ega funktsionaalsed lahendused; sellega ei vähendata ehitise ega selle osade ohutust, funktsionaalsust, kvaliteeti, planeeritavat eluiga ega suurendata eksploatatsiooni- või hoolduskulusid; sellega ei muudeta ehitise muid olulisi näitajaid; tegemist on selliste kõrvalekaldumistega, mille puhul ei ole vaja ehitusprojekti muuta.“. Samaväärsed ei ole standardid, mis muudavad ehitustööde lõpptulemust või töö põhimõttelisi ja funktsionaalseid lahendusi; või millega vähendatakse ehitise või selle osade ohutust, funktsionaalsust, kvaliteeti, planeeritavat eluiga või millega suurenevad eksploatatsiooni- või hoolduskulud või millega muudetakse ehitise olulisi näitajaid. Ehk ka siis, kui projektdokumentatsioonis oleks vaidlusaluste standardite juures olnud märge „või sellega samaväärne“, ei oleks saanud ettevõtja tugineda sellistele standarditele, mille järgimine oleks toonud kaasa vastuolu ETÜ punktidega 3.1.3.1–3.1.3.4.

7.6. Otsuses ei ole arvestatud ega kaalutud asjaolu, et nii Ringsu kui ka Munalaiu hangete objektiks olevad tööd hõlmasid tööprojekti staadiumi projekteerimistööde teostamist. Tööprojekt on ehitusprojekti staadium, milles esitatakse ehitise arhitektuurilahenduste ja insener-tehniliste lahenduste ning kvaliteedi kirjeldus täpsusega, mis võimaldab nõuetekohaselt ehitada ning koostada teisi ehitamisega seonduvaid dokumente, mille olemasolu peetakse vajalikuks. Kasutatava ehitustoote, -materjali ja -seadme mark ja selle tootja või valmistaja esitatakse alles tööprojekti. Ringsu ja Munalaiu hangete tehnilise kirjelduse punkt 5.3 järgi võis töövõtja alustada ehitustöödega pärast vastava osa tööprojekti koostamist ning kooskõlastamist tellija ja omanikujärelevalve esindajaga. Seega võis professionaalne pakkuja arvestada võimalusega, et tellija ei saa kooskõlas ETÜ 2013 punktiga 8.1.3 keelduda tööprojekti staadiumis dokumentide kooskõlastamisest põhjusel, et kasutatud on samaväärseid tooteid, projektilahendusi ja/või seadmeid. Seega sätestasid hangete tingimused huvitatud ettevõtjate jaoks selgelt võimaluse teostada hankelepingute objektiks olevad ehitustööd viidatud määratud tehniliselt samaväärsete ehitustoodete, projektilahenduste ja seadmetega.

7.7. Finantskorrektsiooni otsuse järgi ei ole hankelepingute osaks olevad ETÜ 2013 tingimused asjakohased, kuna need kohalduvad üksiku toote või materjali asendamisel hankelepingu täitmise käigus ega ole seega samaväärse toimega nagu hangete alusdokumentides viidatud standardite juures olev „või sellega samaväärne“ märge. Samuti ei ole vastustaja hinnangul hankelepingu täitjal võimalik nende alusel lähtuda hankelepingu täitmisel samaväärsetest „tööprotseduuridest ja lahendustest“. Vaideotsuse kohaselt seisneb rikkumine asjaolus, et samaväärsuse klausel puudub standardite juures, mis puudutavad ehitamise üldiseid nõudeid. Vastustaja põhjendused on meelevaldsed. ETÜ 2013 punktide 3.1.3 ja 8.1.3 kohaldamine ei ole piiratud „üksiku toote või materjaliga“ ning arusaadavalt ei ole välistatud ka samaväärsed „tööprotseduurid ja lahendused“ või muudatused ehitamise üldisemat laadi nõuetes. Tellija ei saa keelduda tehniliselt samaväärsete ehitustoodete, projektilahenduste või seadmete kasutamisest (ETÜ 2013 p 8.1.3). Kõik finantskorrektsiooni otsuses loetletud standardid on põhimõtteliselt „projektilahendused“, millest hankelepingu täitja võib tellija kooskõlastuseta kõrvale kalduda, kui hankelepingu täitja lähtub samaväärsest standardist/projektilahendusest. Ehitusvaldkonna standardid, sh Ringsu ja Munalaiu projektdokumentatsioonis viidatud standardid, ei ole midagi muud kui süstematiseeritud nõuded projekteerimis- ja ehitustöödele. Ehitusprojekt ise on projekteerimise käigus koostatud dokument või dokumentide kogum, mis sisaldab ehitamiseks vajalikku teavet (EhS § 5), sh nõudeid, millest tuleb ehitustööde teostamisel lähtuda ning millele ehitustööd peavad lõppastmes vastama. Standardeid kasutatakse projekteerimisel, kuivõrd need väljendavad üldiselt aktsepteeritud miinimumnõudeid ja ühtlasi sisustatakse standardite kaudu head tava (EhS § 7).

7.8. Vastustaja tõlgendus, et osa riigihangetes viidatud standardeid on sellised, millest hankelepingu täitja ei saa ühelgi juhul kõrvale kalduda, on ilmselgelt kitsendav ega põhine kehtival õigusel. Avatud hankemenetluse tulemusena sõlmitud hankeleping on VÕS § 35 järgi sõlmitud tüüptingimustel ning tüüptingimuste tõlgendamisel kohaldatakse erireeglit, mille järgi tõlgendatakse kahtluse korral tüüptingimust tingimuse kasutaja kahjuks. Seega võis ka Ringsu ja Munalaiu riigihangetest huvitatud ettevõtja arvestada ETÜ 2013 punktide 3.1.3 ja 8.1.3 tõlgendusega, mis võimaldab järgida kõiki samaväärseid standardeid ja ükskõik millises ulatuses, s.t kõnealused lepingutingimused ei kohaldu ainult üksiku toote või materjali või ehitamise erinõuete osas (vaid kõigi toodete, materjalide ning ka ehitamise üldnõuete osas). Et „samaväärse“ lubatavuse hindamisel tuleb arvestada mitte üksnes tehnilist kirjeldust, vaid ka lepingu tingimusi, kinnitab ka hiljutine kohtulahend asjas 3-21-2384.

7.9. Ootamatu on vaideotsuse seisukoht, riigihangetes huvitatud ettevõtja ei saanud ETÜ 2013 punktidega 3.1.3 ja 8.1.3 üldse arvestada, sest ETÜ 2013 ei olnud osa riigihanke alusdokumentidest. Asjaolu, et ETÜ 2013 dokumenti ei olnud laaditud riigihangete registrisse ei tähenda, et ETÜ 2013 ei olnud osa riigihanke alusdokumentidest. ETÜ 2013-le viidatakse hankelepingute projektides. Vastustaja loogikast lähtudes ei ole ka projektdokumentatsioonis viidatud standardid riigihangete alusdokumentideks, sest ka neid ei olnud registrisse lisatud.

7.10. Vastustaja väide, et märketa standardite arv ja nendega seotud tööde maht sedavõrd suur, et rikkumine puudutab hankelepingu olulist osa ning tegemist ei saa olla formaalse rikkumisega, on põhjendamatu. Enamik finantskorrektsiooni otsuses loetletud standarditest käsitlevaid tooteid ja materjale, mille samaväärsuse klausel sisaldub hangete tehnilise kirjelduse punktis 5.1. Seda möönab vastustaja ka vaideotsuses ning nende osas rikkumist ei esine. Kuna otsuses ei ole selle asjaoluga arvestatud, siis on tegemist kaalumisveaga.

7.11. Rikkumised ei mõjutanud Euroopa Liidu eelarvet ning finantskorrektsiooni otsust tehes ei ole arvestatud asjakohase kohtupraktikaga. Tallinna Ringkonnakohus selgitas lahendis 3-20-895, et liidu eelarvele kahju esinemise tuvastamisel tuleb arvesse võtta kahju tekkimise tõenäosust. Tõenäosuse hindamisel ei tule võtta arvesse üksnes seda, kas mõni pakkuja võis jätta pakkumuse esitamata, vaid hinnata tuleks ka selle võimalikku mõju riigihanke tulemusele ehk kas esitatud oleks odavam pakkumus. Kui on tõenäoline, et riigihankel oleks osalenud rohkem pakkujaid, kuid tõenäoliselt poleks see mõjutanud hankemenetluse tulemust (ei oleks toonud kaasa odavamamat pakkumust), ei saa ka liidu eelarvele negatiivset mõju pidada tõenäoliseks. Tulenevalt Ringsu ja Munalaiu riigihangete objektiks olevate sadamate projekteerimis- ja ehitustööde iseärasusest ja Eestis vastava tegevusvaldkonna väiksusest, osaleb analoogsetel hangetel üksnes väike ring ettevõtjaid. Märke „või sellega samaväärne“ puudumine osade standardite juurest ei omanud seetõttu hangete tulemustele mingit mõju. Täna kasutab Saarte Liinid samaväärsuse klauslit ning pakkujate ring ei ole sellest suurenenud.

8. Vastustaja seisukoht

8.1. Kaebus on põhjendamatu ning tuleb jätta rahuldamata. Vastustaja jääb finantskorrektsiooni otsuses ja vaideotsuses toodud põhjenduste juurde.

8.2. RHS § 88 lg 7 rikkumist saab eeldada ainuüksi sellest, kui RHS § 88 lg-s 3 sätestatud märgit „või sellega samaväärne“ ei ole märgitud ning seda ei saa tuletada sõnaselgelt ka muudest riigihanke alusdokumentide tingimustest. Antud juhul oli samaväärsuse mäрге puudu standarditel ja juhistel, mis hõlmavad ka tööprotseduure ja ehituslahendusi, millele ei saa samaväärsete võimaldamist tuletada ka asjade või materjalide asendamise võimaldamisest. Lisaks hõlmasid kõnealused standardid ehitustöid läbivalt, mõjutades seeläbi olulist osa

hangitud töödest. Vastustaja on seisukohal, et standarditele viitamisel märke "või sellega samaväärne" puudumine võis tingida ettevõtjate ebavõrdse kohtlemise ning seada põhjendamatu takistuse riigihanke avamisel konkurentsile. Asjaolu, et hangetes esitas pakkumused kolm ettevõtjat, ei mõjuta rikkumise esinemist, vaid seda saab arvesse võtta finantsmõju suuruse hindamisel, mida vastustaja on ka praegusel juhul teinud leides, et asjakohane on kohaldada 5%-list määra. Samuti ei mõjuta rikkumise esinemist see, kas tegemist on alla või üle rahvusvahelise määra hankega, kuivõrd RHS ei näe sellest tulenevalt samaväärsuse märke lisamisel erisusi.

8.3. Hankija nõutud standardid ja juhised on tehnilise kirjelduse osa, siis mõjutavad need ka hankes osalemise otsust. Seetõttu võib nõutud standardite või juhiste juures samaväärse lahenduse lubatavuse märke puudumine kallutada potentsiaalseid pakkujaid loobuma pakkumuse esitamisest, ehkki nad oleks võimelised pakkuma samaväärseid lahendusi (vt ka Tallinna Ringkonnakohtu lahend asjas 3-21-2384). Ettevõtted võivad teha ehitustöid erinevalt ja toimida erinevate käitumisjuhiste järgi, mistõttu võivad eelisseisus olla need ettevõtted, kes tavapäraselt ehitustööde teostamisel juba lähtuvadki hankija poolt nõutud standarditest ja juhistest. Seevastu ettevõtete puhul, kes ei ole enne hankija poolt nõutud standardite ja juhistega kokku puutunud, pole välistatud, et lisaks neile võõraste standardite ja juhiste sisuga tutvumisele, peavad nad hankelepingu sõlmimise ajaks muutma oma tööprotsesse (mis võib osutada mõnele ettevõttele liialt keeruliseks või isegi võimatuks) ja koolitama välja oma töötajaid.

8.4. Kaebaja viide Tallinna Ringkonnakohtu otsusele nr 3-21-2384 ei ole asjakohane. Esiteks lähtus kohus viidatud lahendis hankija sõnastatud hankelepingu muutmisklauslist, mitte kaebaja viidatud ehituse töövõtulepingu üldtingimustest (ETÜ 2013). Teiseks olid viidatud kohtuasjas vaidlusesemeks peamiselt asjade ja teenustega seotud standardid, erinevalt praegusest vaidlusest, kus peamiseks on ehitustööde ja ehitustegevustega seotud standardid ja juhised. Seega on mõlema vaidluse asjaolud küllaltki erinevad ning vastustaja hinnangul ei saa Tallinna Ringkonnakohtu otsusest automaatselt järeldada seda, et ka praegusel juhul said potentsiaalsed pakkujad nõutud standardite ja juhiste asendamise võimalusega kindlasti arvestada.

8.5. Kaebaja viidatud ETÜ 2013 punktis 8.1.3 sätestatud lause võib olla asjakohane tagantjäreli mõne üksiku ehitustoote, lahenduse või seadme asendamise juures, kuid on ilmne, et see lause ei loo sama suurt kindlust pakkujatele nõutud standardite ja juhiste asendamise võimaluse kohta, kui seda looks märge „või samaväärne“ iga nõutud standardi ja juhise juures. Samuti pole võimalik eelkirjeldatud ETÜ 2013 sättest järeldada, et võimalik on kasutada ka samaväärseid tööprotseduure, mida nõutud standardites ja juhistes kirjeldatud on.

8.6. Isegi kui kohus leiab, et ETÜ 2013 punkt 8.1.3 andis pakkujatele juba pakkumuse koostamise ja esitamise etapis piisava kindluse, et neil on hankelepingu täitmise faasis õigus nõuda riigihanke alusdokumentides nõutud standardite ja juhiste asendamist samaväärsete standardite ja juhiste vastu, siis ei toeta seda lähenemist RHS § 123 lg 1 punkt 2, mille kohaselt pidanuks standardite ja juhiste samaväärsetega asendamise ulatus, sisu ja kohaldamistingimused olema hankedokumentides selgelt, täpselt ja ühemõtteliselt ette nähtud. Antud juhul leiab vastustaja, et kaebaja poolt viidatud ETÜ 2013 punktis 8.1.3 sätestatud lausest ei nähtu selget, täpset ja ühemõttelist võimalust pakkujale asendada hankelepingu täitmise käigus standardeid ja juhiseid.

8.7. Nõustuda ei saa kaebajaga, et riigihangete eripära arvestades on ebatõenäoline, et samaväärsuse märke puudumisest tulenevalt ei ole liidu eelarvele kahju tekkinud.

Finantskorrektsiooni tegemine ei eelda finantsmõju tõenäosuse hindamist. Euroopa Kohtu 01.10.2020 otsuse nr C-743/18 punktist 51 lähtuvalt eeldab eeskirjade eiramine kolme asjaolu koos esinemist: 1) rikutud peab olema liidu õigust; 2) rikkumine peab tulenema majandustegevuses osaleja tegevusest või tegevusetusest ning 3) liidu eelarvele peab olema tekkinud või tõenäoliselt tekkima kahju. Viidatud lahendi punktis 67 on täpsustatud, et nõutud ei ole konkreetse finantsmõju tõendamist, vaid piisab sellest, kui asjasse puutuva fondi eelarve mõjutamise võimalus ei ole välistatud (vt selle kohta 6. detsembri 2017. aasta kohtuotsus *Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere*, C-408/16, EU:C:2017:940, punktid 60 ja 61 ning seal viidatud kohtupraktika). Euroopa Kohtu 14.06.2016 otsuse nr C-406/14 punktis 44 on selgitatud, et sellisel juhul ei ole nõutav, et konkreetne finantsmõju oleks nähtav (vt analoogia alusel kohtuotsus, 21.12.2011, *Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre*, C-465/10, EU:C:2011:867, punkt 47). Vastustaja on nii vaidlustatud otsustes kui ka käesoleva vastuse p-s 4 selgitanud, millest tulenevalt võib mõju esinemist eeldada. Kuivõrd neid eeldusi ei saa tõsikindlalt välistada, siis tuleb lugeda, et finantskahju Euroopa Liidu vahenditele on tekkinud.

KOHTU PÕHJENDUSED

9. Projekt viidi ellu Euroopa territoriaalse koostöö programmina (edaspidi *ETK*). Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seadus (edaspidi *STS2014_2020*) § 54 lg 6 sätestab, et finantskorrektsiooni otsuse tegemisel võetakse aluseks ETK programmis kehtestatud finantskorrektsiooni otsuse tegemise kord või *STS2014_2020* lg 7 alusel kehtestatud finantskorrektsiooni otsuse tegemise kord, kui ETK programmi kohaselt võetakse finantskorrektsiooni otsuse tegemisel aluseks programmis osalevate riikide riigisisest kehtestatud kord. Praegusel juhul on kehtestatud suunised kõigi Eesti-Läti programmi 2014–2020 poolt rahastatud finantskorrektsioonide tegemiseks³ (edaspidi *finantskorrektsiooni juhend*). Juhendi eesmärgiks on kehtestada otsustuspõhimõtted ning kirjeldada asjakohast õigusraamistikku ja programmi asutuste ülesandeid ning samuti tuua esile projektide toetusesaajate kohustused, kui avastatakse eeskirjade eiramisi nende projektide osas. Lisaks *STS2014_2020* ja finantskorrektsiooni juhendile kohalduvad praegusel juhul ka veel Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17.12.2013 määrus (EL) nr 1299/2013⁴ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013⁵, mis sätestab finantskorrektsioonide tegemise.

10. Finantskorrektsiooni juhend kehtestab finantskorrektsiooni otsuse tegemise põhimõtted ning deklareerib, et see on kooskõlas määrusega 1303/2013. Määruse 1303/2013 kohaselt on finantskorrektsiooni tegemine lubatud, kui toetuse saaja on jätnud osaliselt või täielikult täitmata kohustuse või nõude ja see on mõjutanud kulu abikõlblikkust. Finantskorrektsiooni juhendi kohaselt on üheks finantskorrektsiooni tegemise põhimõtteks – ei järgita või rikutakse riigihanke-eeskirju⁶. Lisaks kehtestab juhend, et kui Eesti toetusesaaja või partner on avaliku sektori hankija ja teenuse, kauba või ehitustööde eeldatav maksumus on võrdne või suurem lihthanke piirmäärast, ning hankija on rikkunud kohustust järgida hanke üldpõhimõtteid, võib finantskorrektsiooni määr olla 5, 10, 25 või 100 protsenti olenevalt rikkumise raskusastmest, kasutades EÜ-s sätestatud finantskorrektsiooni põhimõtete juhendit. Seega on ka praegusel

³ Digitaalse kohtutoimiku lehekülj (edaspidi *dtl*) 394–405; tõlge esitatud 406–418.

⁴ erisätete kohta, mis käsitlevad Euroopa Regionaalarengu Fondist toetuse andmist Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgil.

⁵ millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006.

⁶ Dtl 407.

juhul asjakohane senine finantskorrektsioonide tegemisel välja kujunenud kohtupraktika, mille kohaselt peavad finantskorrektsiooni tegemiseks esinema järgmised eeldused: 1) rikutud peab olema liidu õigust; 2) rikkumine peab tulenema majandustegevuses osaleja tegevusest või tegevusetusest; 3) liidu eelarvele peab olema tekkinud või tõenäoliselt tekkima kahju (Euroopa Kohtu otsus asjas C-743/18 Elme Messer Metalurges, p 51). Seejuures mõeldakse liidu õiguse rikkumise all ka selliste riigisiseste õigusnormide rikkumist, mis on kohaldatavad fondidest toetatavate toimingute suhtes ja aitavad tagada rahastatud projektide juhtimist reguleerivate liidu õigusnormide nõuetekohast kohaldamist (samas, punkt 52). Selliste riigisiseste õigusnormide hulka kuulub ka riigihangete korraldamist reguleeriv normistik, käesoleval juhul riigihangete seaduse kuni 14.07.2018 kehtinud redaktsioon (edaspidi *RHS*)⁷.

11. Vaidlust ei ole, et:

- riigihangete elluviimisel ja toetusrahade väljamaksete tegemisel vastustaja rikkumisi, mis oleks pidanud välistama toetuse osalise väljamaksmise, ei tuvastanud ning rikkumised tuvastas Rahandusministeerium 20.06.2023 auditi nr JKS-49/2022 lõpparuandes⁸;
- *RHS* § 88 lg 3 sätestas, et iga viidet, mille hankija teeb tehnilises kirjelduses mõnele *RHS* § 88 lg-s 2 nimetatud alusele⁹ kui pakkumuse tehnilisele kirjeldusele vastavuse kriteeriumile, täiendatakse märkega „või sellega samaväärne”;
- Ringsu sadama kui ka Munalaiu sadama riigihanke alusdokumendid sisaldavad erinevaid viiteid mitmesugustele standarditele ja suunistele¹⁰;
- standardite ja suuniste osas, mis puudutavad tooteid ja materjale, on samaväärsuse viide riigihanke alusdokumentides¹¹ tehtud;
- Ringsu sadama riigihankes kui ka Munalaiu sadama riigihankes esitasid pakkumused kolm pakkujat¹².

12. Esmalt on vaidlus selles, kas Saarte Liinid rikkus *RHS* § 88 lg-t 3 ja 7 või nähtus samaväärsuse tingimus hankelepingu projektis¹³ viidatud ETÜ 2013-st. Kui rikkumine aset leidis, siis tuleb hinnata seda, kas selline rikkumine peaks endaga kaasa tooma finantskorrektsiooni otsuse tegemise. Nendele küsimustele vastust otsides tuleb aga esmalt vastata küsimusele, kas riigihanke alusdokumentides tehtud viited standarditele ja suunistele on üldse käsitatavad pakkumuse vastavuse kriteeriumina, mille osas *RHS* § 88 lg 3 kohaldub, või on tegemist hankelepingu täitmise tingimustega, millele *RHS* § 88 lg 3 ei kohaldu.

---

⁷ Ringsu sadama riigihange kuulutati välja 06.07.2018 (dtl 39) ning Munalaiu sadama riigihange kuulutati välja 20.06.2018 (dtl 42).

⁸ Dtl 311–360, kus konkreetseid riigihankeid hinnatakse punktides 4.1.4 (Ringsu sadam) ja 4.1.5 (Munalaiu sadam).

⁹ *RHS* § 88 lg 2 sätestab: Tehnilise kirjelduse koostamisel võib hankija võtta aluseks alltoodud järjekorras: 1) Eesti standardiks ülevõetud Euroopa standardi; 2) Euroopa standardi; 3) Euroopa tehnilise tunnustuse, mille on andnud Euroopa Liidu liikmesriigi määratud tunnustusasutus ja mis kinnitab, et tehnilisest seisukohast lähtudes sobib toode ettenähtud otstarvet täitma oma omaduste poolest, mis vastavad ehitustöödele esitatud põhinõuetele, oma tunnuste ja ettenähtud rakendamise- või kasutustingimustele vastavuse poolest; 4) ühtse tehnilise kirjelduse, mis on kehtestatud vastavalt Euroopa Liidu liikmesriigi poolt tunnustatud ja Euroopa Liidu Teatajas avaldatud menetlusele; 5) rahvusvahelise standardi; 6) mõne Euroopa standardiorganisatsiooni kehtestatud tehnilise kontrollisüsteemi; 7) ehitustööde projekteerimise, arvestusmeetodite või teostamisega või toodete kasutamiseiga seotud Eesti algupärase standardi, Eesti tehnilise tunnustuse või Eesti tehnilise kirjelduse.

¹⁰ Loetelu on toodud finantskorrektsiooni otsuse punktides 1 ja 2 (dtl 380–381).

¹¹ Dtl 132 (Ringsu sadama riigihanke tehniline kirjeldus) ja 138 (Munalaiu sadama riigihanke tehniline kirjeldus); tehnilises kirjelduses on märgitud: Tarnitavad tooted ja materjalid peavad olema vähemalt samaväärsed projektis kirjeldatud toodete ja materjalidega.

¹² Dtl 40 (Ringsu sadama riigihange) ja 43 (Munalaiu sadama riigihange).

¹³ Dtl 144 ja 158.

13. Jättes kõrvale need standardid ja suunised, mis on seotud materjalide ja toodetega¹⁴, siis nähtub kohtule, et ülejäänud standardid ja suunised on oma olemuselt pigem hankelepingu esemeks oleva ehitustöö kvaliteedinõuded¹⁵. Kohtu hinnangul ei ole aga RHS § 88 lg 3 kohaldatav hankelepingu täitmise tingimustele. Kui hankija soovib, et hankelepingu alusel tehtavad tööd vastaksid teatud kvaliteedistandardile või oleks nende tegemisel järgitud mingit konkreetset korda, siis on kõik pakkujad selles osas võrdsed. Ka kohtupraktikas on korduvalt mööndud hankija õigust ise otsustada ja määrata, mida hankida, millistele nõuetele peab hankelepingu alusel tehtav töö vastama ning millistest tingimustest hankelepingu täitmisel lähtutakse. Praegusel juhul ei nähtu finantskorrektsiooni otsusest, et vastustaja või ka Rahandusministeerium oleks üldse sellest aspektist riigihanke nõuetest kinnipidamist hinnanud. Seega olukorras, kus standardid ja suunised, mis puudutavad hankelepingu täitmise kvaliteedinõudeid ja mis ei ole mitte pakkumuse vastavuse tingimused vaid hankelepingu täitmise tingimused, ei oleks RHS § 88 lg 3 üldse kohaldatav.

14. Finantskorrektsiooni otsuses on kokku kogutud riigihanke alusdokumentides viidatud kõikvõimalikud standardid ja suunised ning vastustaja ei ole väinud vastu kaebuse punktis 41 esitatud loetelule, mis viitavad ehitustoodetele ja -materjalidele ning mis on samaväärsusklausliga hõlmatud. Jäeb arusaamatuks, miks nii Rahandusministeerium kui ka hiljem vastustaja leidsid, et riigihangete tehnilises kirjelduses tehtud sõnaselge samaväärsuse klausel on kohaldatav üksnes tootestandarditele, mitte aga materjalidele. Kuna vähemalt osa finantskorrektsiooni otsuses viidatud standarditest ja suunistest on samaväärsusklausliga hõlmatud ning osa puhul ei pruukinud samaväärsusklausli lisamine olla üldse vajalik, siis ei välista kohus, et seda asjaolu hindamata võib vastustaja olla teinud asjas kaalumisvea.

15. Ent isegi kui möönda RHS § 88 lg 3 kohaldamist seeläbi, et kuna ehitusprojekti tuleb käsitada tehnilise kirjelduse osana, siis tuleb ka selles märgitud tingimusi käsitada ühe osana tehnilisest kirjeldusest, siis sellist lähenemist võiks toetada riigihangete tehniliste kirjelduste sõnastus, kus on märgitud, et: „Tööde teostamisel tuleb järgida kõiki kehtivaid õigusakte ja head ehitustava, standardeid, tehnilisi norme ja kvaliteedinõudeid./.../ Tööd ja nendega kaasnevad tööd tuleb teostada vastavalt hanke alusdokumentidele, sealhulgas hankelepingu projektis (HD Lisa V – Hankelepingu projekt, edaspidi HD Lisa V) esitatud tingimustele.“ Sel põhjusel leiab kohus, et välistatud ei ole siiski RHS § 88 lg 3 kohaldamine ka neile riigihanke alusdokumentides viidatud standarditele, mis ei ole seotud toodete ja materjalidega ning mille osas märke „või samaväärne“ puudub. Sel põhjusel analüüsib kohus finantskorrektsiooni otsuse õiguspärasust ka sellest aspektist.

16. Pärast vaidemenetlust ei ole vaidlust enam selles, et toodete ja materjalide osas oli mõlema riigihanke samaväärsuse viide olemas. Küsimus on aga selles, kas nende standardite ja juhiste osas, mis materjale ja tooteid ei käsita, on samaväärsuse märke olemas või mõistlikult tuletatav hankelepingutes tehtud viidetest ETÜ 2013-st. Kohus märgib, et samaväärsuse klausel võib tuleneda ka ETÜ 2013-st. Nimelt ei näe RHS ega ka EL direktiivid ette, et märkus „või samaväärne“ tuleks märkida iga viite juurde või et see peaks olema toodud mingis konkreetsetes riigihanke alusdokumendis. Samuti ei sätesta RHS või EL direktiivid, kuidas samaväärsusklausel sõnastatud olema peab. Seega võib samaväärsusklausel tuleneda ka hankelepingust. Kuna hankelepingutes on tehtud viide ETÜ 2013-le, siis nõustub kohus kaebajaga, et samaväärsusklausel võib tuleneda ka sellest dokumendist.

¹⁴ Kaebaja esitatud loetelu on toodud kaebuse punktis 41; dtl 12–13.

¹⁵ Nt viidatakse Hoone tehnosüsteemide RYL2002 „Ehitustööde üldised kvaliteedinõude, Osa 1“ või MAARYL 2010 „Ehitustööde kvaliteedi üldnõuded. Hoone ehituse pinnasetööd“ või EVS 932:2017 „Ehitusprojekt“.

17. Kaebaja leiab, et samaväärsusklausel on tuletatav ETÜ 2013 punktidest 8.1.3 ja 3.1.3, tuginedes muu hulgas Tallinna Ringkonnakohtu 30.06.2023 otsusele nr 3-21-2384. Vastustaja on seevastu seda meelt, et viidatud ETÜ 2013 punktidest ei nähtu samaväärsuse klauslit tööprotseduuridele. Lisaks leiab vastustaja, et kaebaja viidatud ringkonnakohtu lahend ei ole asjakohane.

17.1. ETÜ 2013 punkt 8.1.3 kehtestab, et: „Töövõtjal on õigus teha muudatusi tellija poolt või korraldusel koostatud ehitusprojekti või muudes lähteandmetes ja ehitises kasutatavates ehitustoodetes (sh viimistlusmaterjalides) üksnes tellija eelneval kirjalikul nõusolekul, arvestades punktis 3.1.3 sätestatud. Kui tegemist on tehniliselt samaväärsete ehitustoodete, projektilahenduste või seadmetega, siis tellijal ei ole õigust nende kooskõlastamisest keelduda. Samaväärsust peab tõendama töövõtja, esitades selleks vajalikud andmed või dokumendid.“

17.2. ETÜ 2013 punkt 3.1.3 kehtestab, et: „3.1.3. Töövõtja on kohustatud tegema tööd, võttes aluseks tellija esitatud ehitusprojekti ja muud lepingus kirjeldatud nõuded ja tingimused. Töövõtjal on õigus kalduda kõrvale ehitusprojekti tulenevatest nõuetest, mis käsitlevad tehnilisi parameetreid, üksnes tingimusel, et töövõtja fikseerib kõrvalekaldumised ehitusprojekti ehitustööde päevikus ja teostusjoonistel, ning järgmistel juhtudel: 3.1.3.1. sellega ei muutu ettenähtud lõpptulemus, töö põhimõttelised ega funktsionaalsed lahendused; 3.1.3.2. sellega ei vähendata ehitise ega selle osade ohutust, funktsionaalsust, kvaliteeti, planeeritavat eluiga ega suurendata eksploatatsiooni- või hoolduskulusid; 3.1.3.3. sellega ei muudeta ehitise muid olulisi näitajaid; 3.1.3.4. tegemist on selliste kõrvalekaldumistega, mille puhul ei ole vaja ehitusprojekti muuta.“

17.3. Ehkki viidatud ETÜ 2013 punktide sõnastus on keerukas, siis nõustub kohus kaebajaga, et viidatud punktid kogumis RHS § 88 lg 3 on mõistetavad samaväärsusklausliga. Kohtu hinnangul ei ole alust tõlgendada ETÜ 2013 punktis 8.1.3 märgitud mõistet „projektilahendus“ kitsalt ning see saab hõlmata ka nõudeid tööde teostamisele ning kvaliteedile. Ehkki vastustaja hinnangul ei anna ETÜ 2013 pakkujale samaväärset kindlustunnet võrreldes sellega, kui samaväärsusklausel on muul viisil sõnastatud, siis on selline väide teoreetiline ning põhineb eeldusel, et pakkujad ei ole oma ala asjatundjad. Samuti on arusaamatu hankija mõttekäik, et kindlustunde pakuks märge „või samaväärne“ iga nõutud standardi ja juhise juures. Selline nõue ei vasta RHS-ile ning hankija kujundusõigusele riigihanke alusdokumentide koostamisel. Lisaks märgib kohus, et ka viide „või samaväärne“ ei anna pakkujale automaatset garantiid, et tema poolt järgitav standard või suunis on aktsepteeritav, kuna pakkuja ei saa olla ilma standardite ja juhiste sisuliselt tutvumata veendunud, et tema järgitav standard või juhise on riigihanke alusdokumentides viidatuga samaväärne ja ta suudab samaväärsust tõendada. Hankija ei ole kohustatud ehitustööde kvaliteedis järeleandmisi tegema ega aktsepteerima standardeid ja juhiseid, mis tööde kvaliteeti ei taga.

18. Ootamatu ja RHS-i põhimõtetega vastuolus on ka see vastustaja seisukoht, et isegi kui ETÜ 2013 punktis 8.1.3 kohaldub, siis toeta seda lähenemist RHS § 123 lg 1 punkt 2, mille kohaselt pidanuks standardite ja juhiste samaväärsetega asendamise ulatus, sisu ja kohaldamistingimused olema hankedokumentides selgelt, täpselt ja ühemõtteliselt ette nähtud. Vastustaja viidatud RHS § 123 lg 1 punkt 2 reguleerib hankelepingus muudatuste tegemist ning see säte ei puuduta riigihanke alusdokumentide koostamist. Sel põhjusel ei nõustu kohus vastustajaga, et see säte kohustab hankijat selgelt, täpselt ja ühemõtteliselt kehtestama riigihanke alusdokumentides standardite ja juhiste samaväärsetega asendamise ulatuse, sisu ja kohaldamistingimused. Kohtu hinnangul ei saa olla mõistlikku vaidlust, et hankijal oleks hanke ettevalmistamisel raske, kui mitte võimatu ette näha, millised samaväärsed tooted või standardid

võivad eksisteerida, seetõttu pole ka võimalik seda riigihanke alusdokumentides ammendavalt reguleerida.

19. Kohtule ei nähtu, et vastustaja oleks sisuliselt hinnanud, kas samaväärsusklausel võib tuleneda ETÜ 2013-st, ehkki kaebaja viitas sellele juba finantskorrektsiooni otsuse eelnõule esitatud äraakuulamiskirjas¹⁶. Vastustaja kommentaar finantskorrektsiooni otsuses kaebaja esitatud väitele on napolisõnaline ja sisuliselt põhjendamata. Veelgi üllatuslikum on vastustaja seisukoht vaideotsuses, kus märgitakse, et ETÜ 2013 ei ole üldse hankedokumentide osa. Kohus nõustub kaebaja utreeritud märkusega, et kuna standardeid ja suuniseid ei ole samuti lisatud riigihanke alusdokumentidele, siis ei ole ka need vastustaja loogikat arvestades riigihanke alusdokumentide osaks. Seega oleks finantskorrektsiooni otsus õigusvastane ka sel põhjusel ning tuleks tühistada. Tegemist on ilmselgete kaalumisvigadega, mis on haldusakti õigusvastasuse aluseks.

20. Täiendavalt märgib kohus ka seda, et isegi kui samaväärsusklauslit ETÜ 2013 tuletada ei saaks, siis ei oleks olnud pakkujatel keelatud samaväärsusele tuginemine. Hankijal puudub RHS § 88 lg-s 3 sätestatud samaväärsuse klausli üle otsustuspädevus ehk tegemist on RHS-st ja EL õigusest tuleneva nõudega. Tegemist on pakkuja subjektiivse õigusega, mida hankija ei saa oma suva järgi ära võtta (vt ka Tallinna Halduskohtu 05.09.2024 otsus asjas 3-24-534). Nii ei tohi hankija RHS 114 lg-st 3 tulenevalt lükata pakkumust tagasi mittevastavuse tõttu, kui hankija ei ole tehnilises kirjelduses RHS § 88 lg-s 2 nimetatud alusele viitamisel lisanud märget “või samaväärne”, kuid kui pakutud lahendused on tehnilises kirjelduses esitatud nõuetega kooskõlas (vt M. A. Simovart, M. Parind. Riigihangete seaduse kommenteeritud väljaanne, 2019, § 88 lg 3, komm nr 20). Arvestades Ringsu sadama ja Munalaiu sadama riigihangete eripärasid, siis on ilmne, et sellistel hangetel saavad osaleda vaid valdkonna spetsialistid¹⁷. Seega pidid pakkujad olema teadlikud RHS § 88 lg-s 7 ja RHS § 114 lg-st 3, mistõttu ei saa pidada eluliselt usutavaks vastustaja mõttekäiku, et *expressis verbis* samaväärsusklausli kehtestamata jätmine heidutas võimalikke pakkujaid pakkumust esitamast. Riigikohus selgitas hiljutises lahendis nr 3-21-2067, et kohus ei tohi finantskorrektsiooni õiguspärasust hinnates piirduda vaid ilmselgete vigade testiga, vaid kontroll peab olema range ja täielik, võttes arvesse kõiki olulisi asjaolusid (RKHKm 3-20-2402/47, p 24), sh seda, kas kahju on pelgalt teoreetiline (Euroopa Kohtu otsus asjas C-175/23 Obshtina Svishtov, p 36). Praegusel juhul on kahju teoreetiline, kuna eluliselt usutavaks ei saa pidada olukorda, et väga spetsiifilisi teadmisi omav potentsiaalne pakkuja, kellel on varasemate hankelepingute täitmise kogemus ning kes sellest tulenevalt on teadlik Eesti ja Euroopa Liidu riigihankeõigusest, jätab hankijalt samaväärsusklausli kohaldamise osas selgituse küsimata.

---

¹⁶ Dtl 259–268.

¹⁷ Riigihangetes oli kvalifitseerimistingimusena kehtestatud: Pakkuja peab riigihanke algamisele eelneva 60 kuu jooksul olema täitnud peatöövõtjana vähemalt 2 hankelepingu esemele sarnaste ehitustööde lepingut, millest: 1) ühe lepingu objektiks oli veeteede (sealhulgas akvatooriumid, kanalid) süvendustööde, mahuga vähemalt 8000 m³, teostamine, ja 2) ühe lepingu objektiks oli sadamarajatiste ehitustööde teostamine, maksumusega vähemalt 250 000 EUR (ilma käibemaksuta) ning mille peamise kasutusotstarbe kood (vastavalt Majandus- ja taristuministri 2. juuni 2015. a määruse nr 51 „Ehitise kasutamise otstarvete loetelu“ Lisale) kuulub koodirühma 21510 "Sadamarajatised ja kanalid" ja on alljärgneva alamkoodiga 21511 (Sadama kai), või 21512 (Kalda- või ujuvramp, ujukvai, slipp), või 21513 (Lainemurdja, muul). Pakkuja esitab hankepassis nimekirja hankija poolt kindlaksmääratud tunnustele vastavate olulisemate ehitustööde lepingutest, mis on täidetud riigihanke algamisele eelneva 60 kuu jooksul. Hankija nõudmisel esitab edukas pakkuja esitab tõendid selle kohta, et tööd tehti nõuetekohaselt.

21. Eelnevast tulenevalt leiab kohus, et vaidlustatud finantskorrektsiooni otsus on kaalutlusvigade tõttu õigusvastane ning tuleb tühistada. Tühistada tuleb ka finantskorrektsiooni otsusega lahutamatu seotud vaideotsus.

Menetluskulud ja muud menetluslikud küsimused

22. HKMS § 108 lg 1 järgi kannab menetluskulud pool, kelle kahjuks otsus tehti. Kuna kohus rahuldab kaebuse tervikuna tuleb kaebaja põhjendatud ja vajalikud menetluskulud välja mõista vastustajalt.

23. HKMS § 109 lg 6 seob menetluskulude väljamõistmise sellega, et tegemist peab olema põhjendatud ja vajalike menetluskuludega. Selle sätte tähenduses ei ole vajalike ja põhjendatud esindajakulude suuruse kindlaks määramisel asjakohane ega vajalik üksikasjalikult hinnata, kui palju aega võis konkreetsel esindajal kuluda ühe või teise menetlusdokumendi koostamiseks, vaid üksikute dokumentide analüüsimise asemel tuleb eelkõige arvestada läbitöötamist vajavate materjalide mahukust ja asja keerukust, samuti menetluse kestust ja kaalul olevaid huvisid (sh menetlustoimingute rohkust, mille tegemist oli menetlusosalise õiguste tõhusaks kaitsmiseks põhjust esindajalt eeldada – nt kohtuistungitel osalemine, kohtunõuetele vastamine). See tähendab, et vajalike ja põhjendatud menetluskulude suurus on eeskätt hinnanguline, mitte arvestuslik, ning kulude suurus tervikuna ei tohiks olla vaidluse iseloomu ja tähtsust arvestades ilmselgelt ülepaisutatud (vt nt Tallinna Ringkonnakohtu 29.11.2023 otsus nr [3-23-2038](#), punkt 29; 29.11.2023 otsus nr [3-23-2037](#), punkt 28; 15.09.2021 otsus nr [3-18-1711](#), punkt 41 ja neis viidatud kohtupraktika).

24. Kaebaja taotleb vastustajalt menetluskulude hüvitamist summas 6452,34 eurot¹⁸, millele lisandub riigilõiv summas 1050 eurot. Kuna kaebaja ei ole käibemaksukohustuslane, siis taotleb ta menetluskulude hüvitamist koos käibemaksuga.

24.1. Vastustajalt tuleb kaebaja kasuks tervikuna välja mõista kaebuse esitamisel tasutud riigilõiv 1050 eurot.

24.2. Mis puudutab aga õigusabikulude välja mõistmist, siis nende väljamõistmine koguulatuses ei ole põhjendatud. Sisuliselt kordab kaebus vaidemenetluses esitatud väiteid, mistõttu vähendab kohus väljamõistetavate õigusabikulude suurst 5000 euron.

25. Kokku tuleb kaebajale hüvitada 6050 eurot.

(allkirjastatud digitaalselt)

---

¹⁸ Dtl 496–502.